

Mají ženy právo na potrat?, II. část

Roman Cardal

9. januára 2024 ✚ Spoločnosť ✚ CZ, Filozofia, Potraty

predchádzajúca časť:

[Mají ženy právo na potrat?, I. část](#)

Postmoderní revize myšlení

Zastánci i odpůrci potratu se sice mohou zabarikádovat ve svých pozicích, ale pro kriticky uvažujícího člověka jsou rozhodující důvody, které lze ve prospěch té či oné pozice uvést. Kde však má po nich pátrat? Lze mít vůbec nějakou naději, že jsou odhalitelné? Snad je možné se shodnout na tom, že racionální důvody jsou přijatelnější než důvody iracionální. Co jsou ale vlastně *racionální důvody*? Stojíme před zásadním problémem interpretace lidské racionality. Kde leží poslední kritérium rozlišení racionálního od iracionálního? Co když jsme zde z povahy věci odsouzeni k nezdaru a k neukončitelnému bloudění? Jak zní „správná“ odpověď formulovaná v kontextu soudobého myšlení?

Ilustračný obrázok, zdroj: flickr.com/Matt Hrkac

Postmoderní kritika chce dekonstruovat nejen stará mravní přesvědčení, ale i nároky tradičně kladené na vědecké poznání. Vědecké závěry vadí postmodernistům proto, že se vyznačují objektivitou, obecností, nutností a jistotou. Lidské svobodě jsou jimi nastaveny *neprostopné hranice*. Jsou oblasti, kde obhajoba svobody nebudí žádné velké emoce. Mnoho moderních západních lidí už nemá problém s tvrzením, že si každý může zvolit své pohlaví, a že všechny životní styly jsou v zásadě stejně hodnotné. Vychází přitom z principu skepse, který nedovoluje upřednostnění jednoho názoru a existenčního rozvrhu na úkor názorů a rozvrhů odlišných.

Kdyby ale někdo trval na právu svobodného názoru třeba v matematice a bojoval by za platnost alternativního řešení, podle něhož například $2+2 = -961$, příliš pochopení by zřejmě nesklidil. Mělo by to totiž řadu nežádoucích důsledků. Třeba ten, že matematicko-fyzikální fakultu by mohl úspěšně vystudovat úplně každý, protože jakýkoliv výsledek řešení matematických úloh by musel být uznán za správný. Takový přístup by nakonec vedl k tomu, že by se po čase začaly hroutit stavby či padat letadla, neboť špatný kalkul v

technologických postupech by se nemohl neprojevit nějakým defektem. A jelikož by to ohrožovalo lidské životy, bylo by správné svobodu volby na matematickém poli *nekompromisně omezit*.

Postmoderně laděný intelektuál proto nemá exaktní obory příliš v lásce. Jeho svobodě je v nich totiž kladeno příliš mnoho překážek. Již v antice se vyskytovali podobní lidé, o čemž svědčí pasáž Aristotelovy *Metafyziky*, v níž se dočítáme, že některým se přesné a důkladné myšlenkové postupy protiví kvůli jejich „puntičkářství“ (srov. *Met.*, 995 a 5–12). Od 60. let minulého století se z takového postoje stalo programové stanovisko postmodernistů. Podle nich jsou tradiční nároky vědy pozůstatkem neosvícené mentality, která si ještě nebyla vědoma své *nahodilosti a dějinnosti*. Proto prý nic nelze dokazovat s absolutní jistotou, a vždy je nutné nechat volný prostor opozičním alternativám.

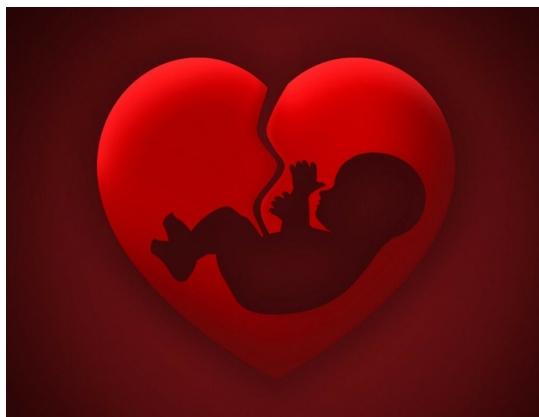
Kdyby to nebylo tragické, bylo by možné se usmívat nad zápalem postmoderních skeptických relativistů, s nímž se vrhají do boje za různá práva různých skupin lidí mezi něž patří i „právo“ žen na potrat. Je zvláštní, že je konzervativní opozice odpíračů tohoto „práva“ rozpaluje doběla, a najednou zapomínají, jak nehezké je trvat s jistotou na nějakém názoru a deklasovat ty, kdo svým nesouhlasem přispívají k nádherné názorové pluralitě postmoderní společnosti.

Kam věda nedosáhne

Řada vědců se však ještě nenechala strhnout proudem prolamujícím všechny doposud platné hranice. Věda má svá přísná pravidla a pokud hledáme kritérium rozlišení racionálních a iracionálních přístupů, měli bychom po nich zapátrat právě v oblasti vědeckého poznání. Kdo jiný než vědec by nám měl říct, co je vědecké a kde se území vědy již opouští?

Když už jsme jednou zmínili antiku, zamysleme se nad dalším poučením, které nám zanechala. Například Platón i Aristoteles byli přesvědčeni, že žádná exaktní, partikulární věda není kompetentní ke stanovení kritéria, v jehož světle bychom byli schopni posoudit, co je vědecké a co nevědecké. Kdo z vědců by to měl učinit? Matematik? Chemik? Biolog? Psycholog? ... Problém je v tom, že nejen matematika je věda. Je jí kupříkladu i zmíněná chemie. Obě disciplíny jsou vědami. Jak by tedy matematik mohl zkoumat, co je vědecké a co nikoliv, když své kompetence může uplatnit jen v rámci vědy matematické a tedy jen v rámci velmi specifického a omezeného výrazu vědy? Problém vědy je ale mnohem širší, o čemž svědčí to, že se vyskytuje i za hranicemi matematiky, kam již odborná způsobilost matematika nedosahuje.

Vědecký poznatek se oproti poznatku nevědeckému vyznačuje kvalitou jistoty, díky níž se ví, že *opak vyvozeného řešení nemůže platit*. A právě zde narážíme na hlavní kámen úrazu. Nejvíce epistemicky zajištěná řešení jsou ta, která jsou dokázána sporem, což znamená, že se ukáže *rozpornost alternativních řešení*. Princip sporu říká, že *A není non A* zároveň a ve stejném ohledu. I když se v matematice důkazy sporem používají, nelze v ní formulovat důkaz samotného principu sporu. Princip sporu by mohla dokázat pouze taková věda, která je schopna myšlenkově obsáhnout *A + non A*, tedy celek skutečnosti. *Non A* je totiž úplně vše kromě *A*. Žádná partikulární, speciální, předmětně a metodicky limitovaná věda to z definice učinit nemůže. Závěry takové vědy jsou vždy pouze hypotetické a s ohledem na nové poznatky stále revidovatelné. Dokazuje totiž pomocí principů (axiomů), jejichž platnost *pouze předpokládá*.

Ilustračný obrázok, zdroj: pixabay.com

Je potrat vraždou?

Proto je třeba s naléhavostí položit následnou otázku: *jak racionálně vyloučit, že potrat není vražda?* Jak s jistotou nahlédnout, že přitom nedochází k zabítí bytosti, která má právo na život? Žádná z partikulárních věd, jejichž autoritou se zastánci potratů mnohdy zaštiťují, toho není schopna. A nejenže toho není schopna, ale zcela se mýlí i s dalšími problémy, které jsou při diskuzích o potratech ve hře. Jaká věda dokáže přináležitost práv člověku? Matematika? Chemie? Biologie? Sociologie? Vždyť se musí jednat o práva, která náleží *člověku nakolik je člověkem*. Ani když člověka zredukujeme na jeho organismus, není zřejmé, jak by mohla biologie zajistit nějaká jeho práva. Když spolu s Comtem povýšíme sociologii na vrcholnou a zastřešující vědu, není patrné, jakými kouzly by mohla dospět ke stanovení práv člověka. Poznat člověka v tom, co ho činí člověkem, předpokládá i reflexi nad jeho myšlením, a ta se vymyká kompetenci matematiky, biologie, sociologie a jakékoliv jiné partikulární vědy. Marně bychom pátrali po nějaké specializované disciplíně, která by nás dokázala s jistotou přesvědčit, že potratem nedochází ke krácení práv člověka, jehož smrt svobodně působíme.

Pak se ale obhajoba potratu a práva na něj s odvolávkami na vědu, svobodu a cokoliv dalšího podobá dělostřelecké palbě za kopec, kde se možná nacházejí nevinné lidské bytosti a obsluhovatelé palebné techniky si iluzorně namlouvají, že svým počínáním žádné vážné škody nepáchají. Přitom by stačilo podniknout trochu více námahy a za kopec se skutečně podívat pomocí adekvátní optiky – oboru, který je nejen schopen dokazovat sporem, ale dokazovat i samotnou platnost principu sporu. *Takovým oborem je filosofie*, která reflektuje celek skutečnosti a tedy i celek lidského života. Jen ona je příslušná k zodpovězení základní otázky zda a proč člověku nějaká práva náleží, neboť do svého kognitivního horizontu dokáže zahrnout *celek lidského života* a rozlišit, co je v něm nutné a co naopak jen nahodilé.

Tento nárok filosofie se dnes jeví jako nepřijatelný, a proto nelze počítat s tím, že by byl přijat. Tím pádem i nadále setrváváme ve stavu, kdy se obhajoba potratu a práva na něj bude považovat za výraz a poznávací znamení pravého humanismu pečujícího o svobodu člověka. Nejistotu, zda potrat není vraždou, ale žádný racionálně uvažující člověk nemůže ze svého vědomí a svědomí zaplašit. Je zarážející, s jakou samozřejmostí se bojovníci za právo na potrat pasují do role ušlechtilých humanistů.

Jak to jde dohromady s *nevyloučenou možností*, že vedou zápas za vraždění nevinných, nám bohužel nesdělují. Proto je na ně třeba pohlížet jako na nebezpečné ideology. Oponenti potratů, byť často svá přesvědčení také nejsou schopni uspokojivě racionálně osvětlit, mají na svém kontě *jedno velké plus*.

Nijak neriskují, že schvalují vraždy nevinných. A i kdyby potrat zmíněné riziko vylučoval, nebylo by patrné, proč by dospělí obecně a ženy zvlášť měli mít nějaká práva umožňující násilné ukončení života, o němž stále tak málo víme. *Jejich fundament dnes prostě není k mání.* Jediným jejich zdrojem je politická moc – a to je princip, který leží v základech všech totalit.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/ma-zena-pravo-na-potrat-ii-cast/>